

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

گروه علوم سیاسی

عنوان پایان نامه

نقش نفت در اشغال عراق توسط آمریکا و تداوم آن

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته روابط بین الملل

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد باقر حشمت زاده

نگارش:

مصطفی نورعلی سرخنی

۱۳۸۹ / ۷ / ۲۴

کتابخانه اساتید و دانشجویان
توسعه و ارتقاء

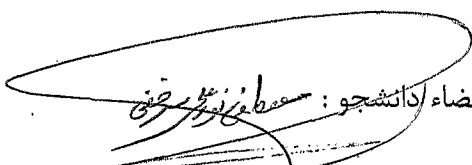
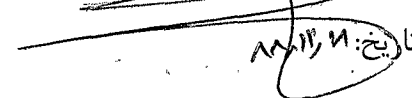
بهمن ۱۳۸۸

III

۱۴۲۲۸۵

اذعان

اینجانب مصطفی نورعلی سرخنی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه شهید بهشتی به شماره دانشجویی ۸۶۴۱۷۰۴۹ گواهی می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان‌نامه توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده را بر عهده می‌گیرم. در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. به علاوه گواهی می‌نمایم که مطالب مندرج در پایان‌نامه تا کنون برای دریافت هیچ مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان‌نامه چارچوب مصوب دانشکده را به طور کامل رعایت کرده‌ام.

امضاء دانشجو: مصطفی نورعلی سرخنی
تاریخ: ۸۶/۱۱/۲۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه شهید بهشتی محفوظ است.

نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

گروه علوم سیاسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل آقای مصطفی نورعلی سرخنی
تحت عنوان:

نقش نفت در اشغال عراق توسط آمریکا و تداوم آن

در تاریخ ۱۳۸۸/۱۱/۱۴ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره ۱۹ و درجه عالی به تصویب نهایی
رسید.

امضاء

دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

۱- استاد راهنمای پایان نامه

امضاء

دکتر محمد باقر حشمت زاده

۲- استاد مشاور پایان نامه

امضاء

دکتر عبدالعلی قوام

۳- استاد داور

سپاس بی کران پروردگار یکتا را که هستی مان بخشید

در طول دوران تکمیل پایان نامه حاضر، لطف و عنایت پروردگار در قالب کمک های افرادی شامل حال اینجانب بوده که مراتب قدردانی و سپاس خود را ان شاء الله عزیزان می کنم.

در ابتدا بر خود لازم می دانم از جناب آقای دکتر امیر محمد حاجی یوسنی استاد راهنما و جناب آقای دکتر محمد باقر حشمت زاده استاد مشاور اینجانب که در طی کار بروی این تحقیق، بارهاستغاثی و مشورت های گرانقدرشان مرا بسیار یاری نمودند تقدیر و تشکر نمایم.

بررسی و ارزیابی پایان نامه توسط استاد بزرگوار جناب آقای دکتر عبدالعلی قوام، بی شک یکی از بزرگترین افتخارات زندگی من بوده است. بر خود لازم میدانم سپاسگذار زحمات بی دریغ ایشان در دوره تحصیلی و در زمان دفاع از پایان نامه باشم.

در ادامه از راهنمایی های که استاد ارجمند جناب آقای دکتر محمود سریع القلم در طی دوره انجام پایان نامه در جهت هر چه برابرتر کردن تحقیقات ارائه کردند، تقدیر و تشکر نمایم.

بر خود لازم می دانم از زحمات سرکار خانم مهین مرندی که همواره با مسدود راهنامه های دانشجویان در انجام امور آموزشی بوده اند کمال تقدیر و تشکر را داشته باشم.

از تلاشهای بی شائبه خانواده، که همواره در طی دوره های مختلف تحصیلی پشتیبان من بوده اند سپاسگزاری مینمایم.

در پایان از زحمات همه دوستان محترم، بخصوص خانم ثانی و خانم قلی پور تشکر و قدردانی مینمایم.

مصطفی نور علی سرخنی

این پایان نامه با افتخار تقدیم می شود به:

آهنائی که حقیقت را با تمام هزینه بایش پاس میدارند و هرگز حاضر نمیشوند انسانیت خود را فدای بودن کنند،

آهنائی که زندگی خود را در راه آرمانهای بلند انسانی و بشری فدا میکنند،

آهنائی که جاودانه زیستن را سر مشق و سر لوحه زندگی خود قرار میدهند

و آهنائی که بر خوردار از قدرت مشاهده دوست داشتن و عشق

در ذره ذره مخلوقات خداوند هستند.

عنوان: نقش نفت در اشغال عراق توسط آمریکا و تداوم آن

دانشجو: مصطفی نورعلی سرخنی

استاد راهنما: دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

دوره: کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل

تاریخ ارائه: ۸۸/۱۱/۱۴

چکیده

به دلایل متعدد سیاسی، امنیتی و اقتصادی، نفت همواره به عنوان کالای استراتژیک در مناسبات بین المللی مطرح بوده است. دسترسی پایدار به منابع انرژی و بخصوص نفت به عنوان منبع اصلی آن، از جمله اهدافی بوده است که همواره در اولویت برنامه‌های سیاست خارجی دولت‌ها قرار داشته است. آنچه در ماه مارس ۲۰۰۳ و در جریان حمله آمریکا به عراق و اشغال این کشور روی داد، بسیاری از تحلیلگران عرصه سیاست بین الملل را بر آن داشت تا سیاست خارجی راهبردی آمریکا در عراق را، برآمده از خواست گروه‌های ذی‌نفوذ و شرکت‌های نفتی این کشور در تامین منافع خود در بهره برداری و استفاده از نفت عراق بدانند. بعد از بررسی سیاست خارجی خاورمیانه‌ای آمریکا در دوره پس از جنگ سرد، مولفه‌های تاثیر گذار در خصوص این رابطه برشمرد شده و در ادامه با در نظر گرفتن حادثه یازده سپتامبر ۲۰۰۱ و تغییر نگرش حاصل شده در نگاه سیاستگذاران آمریکایی نسبت به مسائل و تحولات خاورمیانه، دلایل اشغال عراق و تداوم آن تشریح خواهد شد.

کلید واژه‌ها:

واقعه یازده سپتامبر ۲۰۰۱، نومحافظه کاران، شرکتهای نفتی آمریکایی، منابع نفتی عراق

فهرست مطالب

فصل اول

کلیات تحقیق

۲	طرح مسئله.....
۵	سابقه تحقیق.....
۹	سئوال اصلی و سئولات فرعی تحقیق.....
۱۱	مفاهیم و متغیرهای تحقیق.....
۱۳	پی نوشتها.....

فصل دوم

چارچوب نظری تحقیق

۱۵	مقدمه.....
۱۶	نظریه‌های مطرح در بررسی سیاست خارجی / سطح کلان.....
۱۹	نظریه‌های سطح خرد.....
۲۱	سطح فرد.....
۲۵	سطح گروه.....
۲۷	سطح کشور.....
۲۸	انواع نظام‌های سیاسی و رابطه آن با سیاست خارجی.....
۳۱	بررسی سیاست خارجی در چارچوب تلفیق دوسطح تحلیل خرد و کلان.....
۳۶	نتیجه گیری.....
۳۷	پی نوشتها.....

فصل سوم

سیاست خارجی آمریکا پس از جنگ سرد

۴۱	..... مقدمه
۴۲	..... دوره ریاست جمهوری جرج واکر بوش (۱۹۹۳-۱۹۸۹)
۴۹	..... دوران ۸ ساله ریاست جمهوری بیل کلینتون (۲۰۰۱-۱۹۹۳)
۶۱	..... دوره ۸ ساله ریاست جمهوری جرج دبلیو بوش (۲۰۰۹-۲۰۰۱)
۶۷	..... نتیجه گیری
۶۹	..... پی نوشتها

فصل چهارم

علل حمله آمریکا به عراق و تداوم حضور در این کشور تا سال ۲۰۱۱

۷۵	..... مقدمه
----	-------------

بخش اول: علل آغاز حمله

۷۷	..... مقابله با خطر گسترش سلاحهای کشتار جمعی عراق
۸۰	..... گسترش دموکراسی در منطقه خاورمیانه
۸۸	..... تضمین دسترسی مطمئن و پایدار غرب به نفت عراق و خلیج فارس
۱۰۶	..... امنیت متحد استراتژیک آمریکا در خاورمیانه

بخش دوم: علل تداوم حضور

۱۱۰	..... امنیت داخلی عراق
۱۱۲	..... امنیت اسرائیل
۱۱۴	..... نتیجه گیری
۱۱۶	..... پی نوشتها

فصل پنجم

بررسی فرایندهای منتهی به تصمیم آمریکا جهت حمله به عراق

۱۱۸	.....	مقدمه
۱۱۹	.....	نقش رئیس جمهور
۱۲۳	.....	نقش کنگره
۱۲۵	.....	ایدئولوژی
۱۲۷	.....	شاخص های رهبران
۱۲۹	.....	مدل سیاست بروکراتیک
۱۳۲	.....	مدیریت بحران عراق
۱۴۰	.....	بررسی حمله به عراق
۱۴۳	.....	نتیجه گیری
۱۴۶	.....	پی نوشتها

فصل ششم

نتیجه گیری

فصل اول

کلیات تحقیق

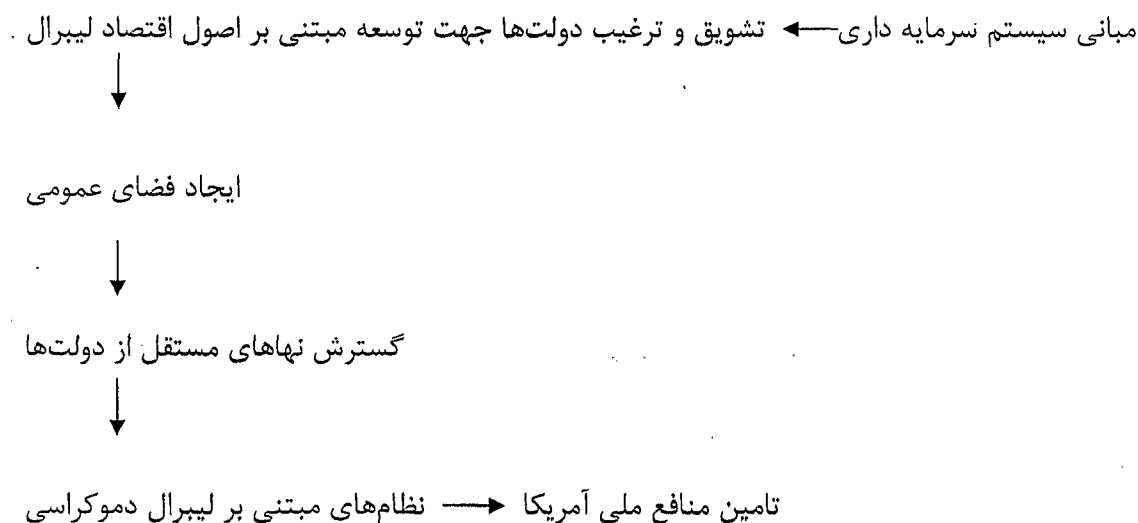
طرح مسئله

تحلیل سیاست خارجی کشورها از مقوله‌هایی است که نیازمند بررسی مجموعه پیچیده‌ی از مولفه‌های تاثیرگذار داخلی و خارجی است. به عبارت دیگر هرگونه تحلیل ارائه شده در خصوص سیاست خارجی کشورها می‌بایست با نگاهی کلی در پی شناخت مولفه‌های پیشرو و مولفه‌های پیرو باشد. از آنجایی که مهمترین هدف دولت‌ها تامین منافع ملی خودشان است، سیاست خارجی نقش بسزایی در فراهم کردن زمینه تحقق این منافع در عرصه خارج از فضای سرزمینی را بر عهده دارد. البته مفهوم منافع ملی همچون بسیاری از مفاهیم علوم انسانی در گذر زمان و متناسب با مقتضیات داخلی و خارجی دستخوش تغییراب می‌شود. فهم به موقع تحولات و انعکاس متناسب آن بر سیاست‌گذاری داخلی و خارجی یکی از مهمترین اولویت‌های نظام‌های سیاسی برنامه محور است.

ایالات متحده آمریکا همچون بسیاری از کشورها از زمان استقلال همواره تلاش کرده تا تامین منافع ملی خود را در اولویت قرار دهد. این امر طی سالیان متمادی در چهارچوب دکترین مونروئه (دوری از منازعات بین‌المللی) تحقق می‌یافت اما با تغییر شرایط با حضور در مناسبات جهانی رقم می‌خورد. طی سالهای جنگ جهانی اول و از زمان حملات به بندر پرل هاربر در سال ۱۹۴۱ که زمینه حضور دوباره آمریکا در عرصه بین‌الملل را فراهم کرد، این کشور تاکنون همچنان به عنوان یکی از تاثیرگذارترین دولت‌ها در عرصه بین‌الملل باقی مانده است. تحولات و وقایع دوران جنگ سرد همچون طرح مارشال نشان داد که آمریکا منافع ملی پایدار خود را در چهارچوب کمک به دولت‌ها جهت توسعه اقتصادی و حمایت از نظام‌های مبتنی بر لیبرال دموکراسی در برابر جبهه کمونیست تعریف کرده بود. در واقع این آمریکا بود که در دوران جنگ سرد نماینده غرب در مقابله با شوروی بود.

پایان غیر منتظره جنگ سرد پیروزی برای غرب را به همراه داشت. پیروزی که آنچنان بر نیروی نظامی غرب تکیه نداشت. البته قدرت نظامی در کنترل نفوذ شوروی در اروپا موثر بود اما پایان جنگ سرد در واقع بیشتر یک پیروزی برای ایده‌های غربی، نهادهای سیاسی غربی و بالاتر از همه فعالیت‌های اقتصاد سرمایه داری بود.

ترغیب و توسعه اقتصاد سرمایه‌داری یکی از مهمترین اهداف آمریکا در سیاست خارجی پس از دوران جنگ سرد است. تاکید بر اقتصاد بازار آزاد باعث محدودیت قدرت دولت می‌شود و با گسترش بخش مستقل اقتصادی در برابر دولت، فضای سیاسی برای افراد بوجود می‌آید. این فضای سیاسی آزاد شرایط سازماندهی شهروندان را فراهم می‌کند که مهمترین شرط برای نظام‌های دموکراتیک است.^(۱)

تهاجم عراق به کویت در پایان جنگ سرد این فرصت را در اختیار سیاستمداران آمریکایی قرار داد تا استراتژی جدید خود در عرصه جهانی را عملیاتی کنند. دکترین نظم نوین جهانی اعلام شده توسط بوش

پدر با رهبری آمریکا در عملیات آزاد سازی کویت از اشغال عراق نمودار شد. این امر زمینه حضور آمریکا در منطقه خلیج فارس را فراهم کرد.

حمایت از دولتهای دموکراتیک و مشارکت فعال در عملیتهای مختلف سازمان ملل بخصوص ایفای نقش قدرت نظامی شورای امنیت از جمله اقدامات سیاست خارجی دوره هشت ساله ریاست جمهوری کلینتون بود. با روی کار آمدن جمهوری خواهان و متعاقب آن حادث شدن حملات تروریستی یازده سپتامبر ۲۰۰۱ فضای سیاست خارجی آمریکا با تغییرات عمده‌ای همراه شد.

در واقع پس از حملات یازده سپتامبر ۲۰۰۱ نوعی یکجانبه‌گرایی بر عرصه سیاست خارجی آمریکا در صحنه جهانی حاکم شد. این کشور توانست با ایجاد اجماع جهانی و توافق همگانی به افغانستان به عنوان کشور حامی تروریستها حمله و موجبات سرنگونی حکومت طالبان را فراهم کند.

علی‌رغم انتقاداتی که از سوی حقوقدانان بین‌المللی مبنی بر غیر قانونی بودن اقدام آمریکا در برکناری یک دولت انجام شد، از آنجایی که این عملیات اجماع جهانی را به همراه داشت کمتر مورد توجه قرار گرفت. کارآمدی ابزار قدرت نظامی در عرصه جنگ افغانستان این فرصت را به وجود آورد که دیدگاه طرفدار استفاده از قدرت نظامی در عرصه سیاست خارجی در پی تداوم این روند باشند. این طیف فکری که به نومحافظه‌کاران شهرت دارند و از زمان بوش پدر در عرصه سیاسی بخصوص سیاست خارجی حضور داشتند خواهان ادامه عملیات نظامی ضد تروریستی و حمله به عراق به دلیل در اختیار داشتن سلاحهای کشتار جمعی شدند.

نومحافظه‌کاران از لحاظ ساختار سیاسی به دو طبقه تعلق دارند. این گروه از طرفی بخشی از گروه سیاست‌گذار خارجی آمریکا هستند و از طرف دیگر بخشی از گروه ذی نفوذ اقتصادی و از اعضای شرکتهای بزرگ نفتی می‌باشند به همین دلیل اهمیت زیادی برای دستیابی به منافع اقتصادی در عرصه سیاست خارجی قائلند.

ایالات متحده آمریکا در ماه مارس ۲۰۰۳ به عراق به عنوان یک "دولت متخاصم" که با در اختیار داشتن سلاحهای کشتار جمعی، صلح بین الملل را به مخاطره انداخته، وارد جنگ شد. در خصوص ماهیت، اهداف و چرایی اقدام آمریکا در جنگ با عراق، مباحث گوناگونی مطرح شده است.

به عنوان مثال می توان از تحلیل های ارائه شده در رسانه های عمومی کشورمان یاد کنیم که همواره بر این نکته تاکید داشته اند که دستیابی به منابع نفتی عراق مهمترین عامل اشغال و تداوم آن توسط آمریکا بوده است و تحولات داخلی و خارجی عراق را در این چهارچوب تعریف می کنند. آنچه در این تحقیق مد نظر می باشد تلاش در جهت شناختی روشن از نقش و جایگاه نفت در حمله آمریکا به عراق براساس وقایع و رویدادهای قبل از حمله، در جریان حمله و وضعیت پس از برکناری صدام از قدرت است.

در واقع در پی این مسئله هستیم که با تحلیل موقعیت و جایگاه نفت عراق، پرسشهای مطرح در خصوص حمله آمریکا به این کشور و چگونگی تداوم حضور در آن را مورد بررسی قرار دهیم.

سابقه تحقیق:

در خصوص موضوع انتخاب شده، حجم گسترده ای از مباحث ژورنالیستی چه در داخل کشور و چه در رسانه های بین المللی وجود دارد. کمتر میتوان عنوان پژوهشی یافت که به شکلی خاص، به موضوع تاثیر نفت بر ساختار تصمیم گیری سیاست خارجی آمریکا بپردازد. در واقع موضوعات مرتبط با موضوع انتخاب شده همچون تاثیر عوامل داخلی بر سیاست خارجی آمریکا، ساختار تصمیم گیری در سیاست خارجی آمریکا، حکومت مداری جهانی و سیاست خارجی آمریکا پس از جنگ سرد موجود می باشد که به مهمترین آنها اشاره می کنم.

حسین دهشیار نویسنده ای است که در کتاب خود تلاش کرده، جنبه های متعدد سیاست خارجی آمریکا در دوره های مختلف را با تاکید بر دوران پس از جنگ سرد مورد بررسی قرار دهد. در این راستا مباحثی در خصوص ریشه های مذهبی سیاست خارجی ارائه شده و در ادامه استراتژی های اعمال شده در عرصه

سیاست خارجی آمریکا جهت دستیابی به منافع ملی، در دوره های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است.
(۲)

باب وودوارد^۱ نویسنده دیگری است که طی دو کتاب به نام های طرح حمله^۲ و اسرار درونی کاخ سفید^۳ که به ترتیب در سالهای ۲۰۰۴ و ۲۰۰۸ منتشر شدند تلاش کرده تا حوادث و رخداد های درونی کاخ سفید و مذاکرات انجام شده بین رهبران سیاسی در زمان جنگ عراق را شرح دهد. این کتاب در واقع نوعی وقایع نگاری دیدارها، مذاکرات و ارتباطات بین رئیس جمهور و سایر اعضای کابینه در دوره ریاست جمهوری جورج دبلیو بوش است. (۱۱۳)

در کتاب فرهنگ امریکایی جنگ، نویسنده تلاش کرده تا اقدامات نظامی آمریکا پس از جنگ سرد را تحلیل کند. در این راستا عملیات نظامی در جنگ اول خلیج فارس ۱۹۹۱، اقدامات نظامی انجام شده در چهارچوب قطعنامه های شورای امنیت و جنگ افغانستان و عراق مورد بررسی قرار گرفته شده است. در فصل ۱۶ از کتاب چگونگی شروع جنگ عراق در مارس ۲۰۰۳ شرح داده شده است. در این تحلیل ابتدا به تاریخچه شکل گیری خواسته حمله به عراق در ساختار تصمیم گیری سیاست خارجی در دوره کلینتون اشاره و سپس روندهای اجرا شده تا مرحله برکناری صدام و تصرف کامل عراق شرح داده می شود. (۴)

علاوه بر کتب یاد شده، مقالات متعددی به بررسی چگونگی حمله آمریکا به عراق پرداخته اند. جایگاه عراق در طرح خاورمیانه، بزرگ عنوان مقاله ای است که امیر محمد حاجی یوسفی در آن به تشریح سیاست های اعمال شده آمریکا در عراق در امتداد طرح خاورمیانه بزرگ پرداخته و اصول کلی حاکم بر سیاست خارجی آمریکا در دوره پس از جنگ سرد را مورد بررسی قرار داده است.

^۱- Bob Woodward

^۲- Plan of Attack

^۳- The Secret Within: A Secret With house History

در این راستا ابتدا طرح خاورمیانه بزرگ تشریح شده و در ادامه اهداف آمریکا در اشغال عراق مورد بررسی قرار گرفته شده است. در نهایت مولفه هایی که مبین ارتباط دو متعیر طرح خاورمیانه بزرگ و اشغال عراق است تحلیل شده‌اند. (۵) در این مقاله نویسنده علت اصلی حمله آمریکا به عراق و همچنین ارائه طرح خاورمیانه بزرگ را، خواست سیاستگذاران آمریکا در جهت ایجاد تغییرات بنیادین در منطقه خاورمیانه و در راستای مقابله با تروریسم دانسته است.

ابوالقاسم طاهری نویسنده دیگری است که در مقاله خود، با یادآوری اهمیت نفت در اقتصاد غرب بخصوص آمریکا، راهبردهای نفتی روسای جمهور این کشور را به تفکیک بیان کرده و در نهایت بر اساس همین چهارچوب (هدف تامین منافع نفتی)، حضور آمریکا در خاورمیانه می‌پردازد. نویسنده در این مقاله دستیابی به منافع نفتی را به عنوان متغیر مستقل بر متغیرهای وابسته متعددی همچون طرح خاورمیانه بزرگ، حضور نظامی در عراق و مبارزه با تروریسم اعمال می‌کند. (۶) در این مقاله دست یابی به منابع نفتی به عنوان یک مفروض فرض شده و سایر تحولات منطقه، متناسب تحقق این هدف تحلیل شده‌اند. نکاتی که وی در اهمیت منابع نفتی منطقه ذکر کرده است در این رساله مورد استفاده قرار خواهد گرفت اما در چگونگی تاثیرگذاری اهمیت این منابع بر تصمیم‌گیری سیاست خارجی خاورمیانه‌ای آمریکا، تجدید نظر خواهد شد.

سیاست خارجی بوش در سال ۱۹۹۱ عنوان مقاله‌ای است که نویسنده آن، ابتدا با یادآوری سیاست خارجی آمریکا در دوره جنگ سرد در پی توضیح علت پیروزی غرب به رهبری آمریکا بر کمونیسم به رهبری شوروی است. وی با تاکید بر تجربه ژاپن و آلمان در طی جنگ سرد خواهان ادامه روند اجرا شده در این کشورها در دولت‌های اقماری شوروی و کشورهای جهان سوم شده است. در ادامه وی با بررسی موضوع جنگ خلیج فارس ۱۹۹۱، به تهدیدهایی که می‌توانند منافع غرب را به چالش بکشند اشاره کرده،

بر نقش آمریکا به عنوان نماینده جبهه غرب تاکید می نماید.^(۷) در واقع در این مقاله نویسنده با تشریح جایگاه جهانی آمریکا، خواهان اتخاذ استراتژی‌هایی است که تداوم بخش جایگاه جهانی آمریکا باشد. کاندولیزا رایس با انتقاد از سیاست‌های اتخاذ شده در دوره کلینتون، در مقاله خود، سیاست خارجی متناسب برای آمریکا در آغاز دوره ریاست جمهوری بوش در سال ۲۰۰۰ را دارای خصوصیتی به شرح ذیل می داند؛

۱- اطمینان از این مسئله که ارتش آمریکا میتواند مانع جنگ شود، جنگ را مدیریت کند و چنانچه منافع ملی به خطر افتاد در دفاع از آن وارد جنگ شود. (تاکید بر قابلیت قدرت نظامی در ایفای نقش در عرصه سیاست خارجی)

۲- با گسترش تجارت آزاد و سیستم مالی بین‌المللی باثبات زمینه رشد اقتصادی و فضای باز سیاسی در کشورها فراهم شود.

۳- بازتعریف روابط با متحدانی که در ارزش‌های آمریکایی با هم شریک هستند و بنابر این می توانند در مسئولیت تامین صلح و آزادی شریک آمریکا باشند.

۴- تمرکز انرژی آمریکا بر رابطه با قدرت‌های بزرگ بخصوص روسیه و چین به این دلیل که می توانند در آینده ساختار نظام بین‌الملل را تشکیل دهند.

۵- با تهدید دولت‌های متخاصم^۱ و قدرت‌هایی که زمینه فعالیت تروریسم را فراهم می آورند و در پی دست‌یابی به سلاح‌های کشتار جمعی هستند برخورد قاطعانه کند.

رایس در این مقاله به روشنی بر این گفته تاکید دارد که جنگ تداوم سیاست با ابزاری متفاوت است.^(۸) جغرافیای جدید تضاد عنوان مقاله دیگری است که نویسنده در آن بیان می‌کند؛ کمبود منابع انرژی نفت و گاز در سال ۱۹۹۹ نشان داد که منابع انرژی کنونی جهان نمی تواند پاسخ‌گوی تقاضای روز افزون

^۱ - Rogue State

اقتصادهای در حال توسعه و رشد روز افزون جمعیت باشد. در واقع رقابت برای این منابع اجتناب ناپذیر است. این در حالی است که $\frac{4}{5}$ از منابع نفتی تاکنون شناخته شده جهان در مناطقی قرار دارد که همواره مستعد بی‌ثباتی هستند. رقابت ناشی از این تقاضای روز افزون می‌تواند به تضاد آشکار تبدیل شود. وی در ادامه به مباحث مطرح شده در فضای رقابت انتخاباتی سال ۲۰۰۰ آمریکا در خصوص نفت اشاره می‌کند. در همین راستا گزارش سالانه کاخ سفید در سال ۱۹۹۹ مورد تاکید قرار می‌گیرد که بر امنیت و ثبات در مناطق تولید انرژی جهت دسترسی متداول و آزاد تاکید دارد. (۹)

در مقاله بعدی از پری ولیام، نویسنده با اشاره به حادثه یازده سپتامبر ۲۰۰۱ بیان می‌کند که تلفات انسانی این واقعه بیش از هر حمله مستقیم به خاک آمریکا در طول تاریخ بوده است و اینکه امکان تحقق حملات خطرناکتر نیز وجود دارد. وی معتقد است که در این حملات آمریکا توسط گروه‌های سازمان یافته‌ایی که بعضاً از جانب ((دولت‌های متخاصم)) حمایت شده‌اند مورد هدف قرار گرفته شده است. آمریکا برای مقابله با این اقدامات سه راه حل در پیش رو دارد: پیشگیری، مقابله، دفاع. دفاع موشکی به تنهایی نمی‌تواند پاسخگو باشد. وی برنامه ریزی و اقدام پیشگیرانه را در جلوگیری از امکان تحقق حملات تروریستی را عاملی تاثیر گذار می‌داند. (۱۰)

در کتب و مقاله‌های ارائه شده در بخش پیشینه تحقیق، به موضوعات و موارد گوناگونی اشاره شده است و نویسندگان مختلف هر یک از دیدگاهی خاص به بررسی سیاست خارجی آمریکا پرداخته‌اند. اما به نظر میرسد تحقیقی که توانسته باشد علل مختلف ارائه شده را در یک چارچوب منسجم و مرتبط به هم بررسی و تحلیل نماید وجود ندارد. دقت در مباحث مطرح شده نشان می‌دهد نیاز است تا یک تحقیق جامع از عوامل تاثیر گذار در تصمیم آمریکا برای آغاز عملیات نظامی در عراق صورت پذیرد به گونه‌ی که تا حد امکان و اطلاعات موجود بتواند به بررسی عوامل متعدد بپردازد.